

Aandachtspunten bij verschillende programmaonderdelen

Naast een aantal algemene dingen die geregeld en besproken moeten worden rond het programma (zie bijv. figuur en checklist afspraken locatie, briefings), brengen de afzonderlijke programmaonderdelen nog eigen aandachtspunten en vragen mee, zowel rond de inhoud (op welke afwegingen zijn keuzes gebaseerd?), als rond de organisatie en techniek (wat is er nodig om dit onderdeel goed te laten verlopen?). In het schema hieronder zijn die vragen op een rij gezet, ze geven een idee waar allemaal aan gedacht moet worden.

Onderdeel	Inhoud	Organisatie	Techniek
Ceremoniemeester	<p><i>Een ceremoniemeester kan de verschillende programma onderdelen kort introduceren of afkondigen en de rode draad (het verhaal) door het programma toelichten.</i></p> <p>Moeten de programmaonderdelen worden toegelicht?</p> <p>Zo ja, op welke momenten in het programma is een ceremoniemeester nodig?</p>	<p><i>Voor de ceremoniemeester is het prettig om van tevoren kennis te maken met de uitvoerders en te weten waar hun bijdrage uit bestaat.</i></p> <p>Wie schrijft/checkt teksten van de ceremoniemeester?</p>	<p><i>De ceremoniemeester kan inspringen bij haperingen in het programma en samen met de regie zorgen voor een soepel verloop.</i></p> <p>Is de ceremoniemeester uitgenodigd voor technische doorloop en zijn er afspraken gemaakt met de regie?</p> <p>Hoe houdt de ceremoniemeester tijdens het programma contact met de regie?</p>
Toespraken	<p>Hoe is de balans tussen sprekers die spreken vanuit hun:</p> <ul style="list-style-type: none"> eigen ervaring of directe betrokkenheid (getroffenen, nabestaanden) functie/positie professionele perspectief of hun ervaring (hulpverleners, geestelijk verzorgers, getroffenen van een andere ramp etc.)? 	<p>Zijn de teksten gecheckt op lengte (richtlijn: 100 woorden is 1 minuut), onjuistheden, gevoeligheden en afstemming op elkaar?</p> <p>Zitten sprekers in de buurt van het podium, en naast (enkele van) de mensen met wie ze zijn gekomen?</p>	<p>(indien scherm aanwezig): Welk beeld wordt getoond tijdens de toespraken?</p> <p>Waar staan de sprekers en welke microfoon gebruiken ze?</p>

Onderdeel	Inhoud	Organisatie	Techniek
Muziek en andere kunstvormen (docu, drama, dans, mime, etc.)	<p>Hoe is de balans tussen de verschillende muziekstukken en/of andere kunstvormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Is de het bedoeld als omlijsting/ overgang • Is het een programmaonderdeel en vertelt het een deel van het verhaal? <p>(Op welke manier) kunnen andere kunstvormen bijdragen aan het vertellen van het verhaal?</p> <p>Hoe is de balans tussen uitvoerenden die</p> <ul style="list-style-type: none"> • Direct betrokkenen • Indirect betrokkenen • Professionele performers 	<p>Moeten er speciaal arrangementen worden geschreven?</p> <p>Is de muziek gecheckt op lengte?</p> <p>Komen de uitvoerenden op vanuit de zaal of van achter het podium?</p> <p>Zijn Buma/Stemra rechten geregeld?</p>	<p>Per programmaonderdeel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoeveel uitvoerenden zijn er • Hoeveel ruimte hebben zij nodig? • Welke faciliteiten hebben ze nodig? (stroom, instrumenten, microfoons, geluidsband, beeld etc.) <p>Kunnen/moeten uitvoerenden aanwezig zijn voor de technische doorloop?</p> <p>Zijn foto's en filmpjes aangeleverd met duidelijke opdracht? Wie checkt het eindresultaat?</p>

Onderdeel	Inhoud	Organisatie	Techniek
Rituelen	<p><i>Ritueel is een herkenbare en symbolische vorm van handelen om gezamenlijk en in verbondenheid respect te tonen en te herinneren.</i></p> <p><i>Het ritueel deelt het programma als het ware op (voor en na). Het moment is van groot belang.</i></p> <p>Wat betekent de plaatsing van het ritueel in het programma voor de onderdelen die er voor of er na komen?</p> <p>Is het ritueel herkenbaar vanuit diverse religieuze en culturele achtergronden?</p> <p>Kunnen alle mensen deelnemen aan het ritueel (bijv. iedereen legt een bloem neer, iedereen doet een lichtje aan), of handelen één/enkele mensen uit naam van iedereen (bijv. krans leggen)</p> <p>Ligt bij de keuze van het ritueel de nadruk op</p> <ul style="list-style-type: none"> • het gemeenschappelijke element, (de gebeurtenis, wat de slachtoffers gezamenlijk is overkomen) • het individuele verlies, de slachtoffers als individu. • een combinatie van beide <p>Het inbrengen van individuele elementen moet niet ten koste gaan van het collectieve. Een herdenking is geen persoonlijk afscheid.</p>	<p><i>Een zorgvuldige uitvoering is van cruciaal belang, anders verliest het ritueel zijn zeggingskracht.</i></p> <p>Hoe wordt het ritueel aangekondigd of ingezet? Wie bewaakt de tijd? Hoe is duidelijk wanneer het voorbij is?</p> <p>Bij grote aantallen slachtoffers is individueel ritueel niet altijd mogelijk omdat het heel veel tijd gaat innemen in het totale programma of omdat het organisatorisch te omvangrijk en complex wordt. <i>Beter niet dan onzorgvuldig!</i></p>	<p>(indien scherm aanwezig): Moet het ritueel apart in beeld gebracht worden – zo ja wat is daarvoor nodig?</p>

Onderdeel	Inhoud	Organisatie	Techniek
<ul style="list-style-type: none"> 1 minuut stilte 	<p><i>Herkenbaar (inter) nationaal ritueel. 1 minuut stilte uit respect voor alle slachtoffers (nadruk op gemeenschappelijke).</i></p> <p><i>Alleen op 4 mei worden 2 minuten stilte in acht genomen.</i></p>	<p><i>Als het ritueel moet plaatsvinden op een specifiek tijdstip, is het advies om de aanvangstijd van het programma terug te rekenen vanaf het moment dat het ritueel plaatsvindt.</i></p> <p>Zijn begin en eind van de stilte helder gemarkeerd, door aan- en afkondiging, of door een muzikaal moment?</p>	<p>Zijn er maatregelen nodig/genomen om te voorkomen dat omgevingsgeluid de minuut stilte doorbreekt (bijv. verkeer, airco, microfoons uit, etc.)</p>
<ul style="list-style-type: none"> Bloemen / kranslegging 	<p><i>Het leggen of meenemen van bloemen is een manier om individueel en gemeenschappelijk respect voor de slachtoffers uit te drukken.</i></p> <p>Hoe is de verhouding tussen individu en collectief:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Legt iedereen een bloem? • Wordt er een krans gelegd namens het collectief? • Zijn beide te combineren? • Wordt het gecombineerd met een ander ritueel (bijv. namen lezen)? <p>Is rekening gehouden met symbolische betekenis van sommige bloemsoorten?</p>	<p>Als mensen zelf bloemen meenemen en neerleggen bij een monument, is dat een individueel moment waarvan je de tijd niet kunt beheersen.</p> <p>Als het neerleggen van bloemen gecombineerd wordt met een ander ritueel, zoals namen lezen, dan moet de organisatie in bloemen voorzien.</p> <p>Bloemschikkers zijn nodig op het moment dat de individueel meegenomen bloemen verwerkt moeten worden tot bloemstukken. Zorg voor voldoende vazen en materiaal.</p> <p>Bij kransleggingen moet vooraf bepaald zijn hoe groot de krans mag zijn, wanneer ze aangeleverd worden, of er een kransenstandaard is, etc.</p> <p>Wanneer worden kransen</p>	-

Onderdeel	Inhoud	weggehaald? Organisatie	Techniek
<ul style="list-style-type: none"> Kaarsen/lichtjes 	<p><i>Een kaarsje of lichtje kan symbool staan voor de individuele slachtoffers.</i></p> <p>Het kan goed gecombineerd worden met een ander ritueel (bijv. namen lezen).</p>	<p>Is het moment van ontsteken onderdeel van het programma of branden de kaarsen al? Hoe veel tijd neemt het in beslag?</p> <p>Leg met de lampjes voor iedereen een instructie neer.</p>	<p>Is de ruimte voldoende te verduisteren om de kaarsen of lichtjes tot hun recht te laten komen?</p> <p>Zorg dat de kaarsen niet doven (bijv. werken met windlichten, brandduur voldoende)?</p>
<ul style="list-style-type: none"> Foto's 	<p><i>Foto's tonen van de slachtoffers brengt de individuele overledenen maximaal dichtbij.</i></p> <p>Wat voor type foto's worden getoond (ingetogen of uitbundig, portretten of juist actief, met of zonder naam erbij)?</p> <p>Is het één programmaonderdeel, of loopt het door het hele programma heen?</p> <p>Bij grote aantallen is het te complex om het tonen van foto's te combineren met namen lezen, bij een beperkt aantal slachtoffers is dit wel een mogelijkheid.</p>	<p>Het verzamelen en verwerken van foto's is veel werk. Om de presentatie te kunnen maken moeten ze tijdig beschikbaar zijn en het moet bij voorkeur compleet zijn.</p>	<p>Als tijdens het tonen van de foto's muziek gespeeld wordt, is zorgvuldige afstemming en timing essentieel.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Persoonlijke statements/motivaties (testimonials) 	<p><i>In een kort statement (hooguit 2 min.) vertellen mensen aan wie ze denken en waarom ze bij de herdenking aanwezig zijn. In een testimonial wordt zo een verbinding gemaakt tussen persoonlijke verhalen en het collectief.</i></p> <p>Testimonials kunnen goed uitdrukking geven aan de diversiteit van de groep van slachtoffers.</p> <p>Het maakt voor het effect verschil of de testimonials vanuit de zaal, uit het</p>	<p>Het gebruik van testimonials vraagt om inzicht in de verschillen binnen de groep en een keuze voor accenten die naar voren moeten komen. Het vraagt om zorgvuldige selectie, die het verhaal ondersteunt. Wat zijn de criteria?</p> <p>Om het goed tot zijn recht te laten komen, moet er zorgvuldige inhoudelijke afstemming zijn tussen de testimonials onderling.</p>	<p>Als de testimonials uit de zaal komen, moeten licht en geluid daar goed op afgestemd zijn.</p>

	publiek voorgedragen worden of vanaf het podium.		
Onderdeel	Inhoud	Organisatie	Techniek
<ul style="list-style-type: none"> Namen lezen 	<p><i>Met het lezen van de namen is er aandacht voor ieder individueel slachtoffer. Juist een naam is sterk verbonden met identiteit.</i></p> <p>Wat wordt genoemd: Roepnaam/ officiële voornaam, achternaam en leeftijd, relatie tot namenlezer?</p> <p>Het maakt voor het effect verschil of de namen gelezen worden vanuit de zaal of vanaf het podium.</p>	<p>Zijn de namen gecheckt op spelling en uitspraak?</p> <p>Door hoeveel personen en vanaf welke plaats worden de namen gelezen?</p> <p>Als er heel veel slachtoffers zijn, kan het ritueel van het namenlezen beter een aparte ceremonie vormen in plaats van een programmaonderdeel (bijv. 9-11 herdenking, Auschwitz herdenking)</p>	<p>(indien scherm aanwezig): Worden de namen tijdens het lezen getoond? Lopen namen in beeld synchroon met de gelezen namen?</p> <p>Als de namen vanuit de zaal gelezen worden, moeten licht en geluid daar goed op afgestemd zijn.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Wilhelmus 	<p>Als het Wilhelmus gezongen wordt is het gebruikelijk om couplet 1 te zingen en in een uitzonderlijk geval couplet 6 (dat heeft een christelijke lading).</p>	<p>Zorg dat de teksten beschikbaar zijn.</p> <p>Het wordt altijd staand gezongen, voor iedereen moet helder zijn wanneer ze gaan staan en weer gaan zitten.</p>	<p>Timing moment van inzetten: voorspel of niet.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Gebed 	<p>Gebed kan veel inhouden hebben, maar is vooral een vorm, aanspreken van een hogere macht of iets buiten jezelf. Het onze Vader is niet alleen herkenbaar in de christelijke traditie, maar ook in de joodse.</p>	<p>Als het een bekend gebed is, is het goed om bijv. in het programmaboekje aan te geven of er voorgegaan wordt of dat iedereen meespreekt.</p>	